

GELENEKSEL TÜRKİYE ÂŞIKLAR YARIŞMASI (1990-1996)

ADLI KİTAP ÜZERİNE *

Yakup TOPAL¹

Kültür ve edebiyatımızın en önemli ürünlerinden biri olan âşıklık geleneği irticali söyleyişleri, günümüzde ilgisizlik yüzünden yok olmaktadır. Mazisi eski olan bu geleneği ölümsüz kılabilmek için Erzurum Halk Ozanları Kültür Derneği "Geleneksel Türkiye Âşıklar Yarışması" adlı bir kitap yayımladı.

Aşkıımızı, tutkumuzu, sevincimizi, kederimizi, kısacası insanımızı en iyi tanıyan âşıklar, bizi saz ve sözleriyle bazen duygusal, bazen fırtınalı, kimi zaman da ümit dolu bir dünyada yaşatmışlar; hayal ve düşünce dünyalarını bize aksettirmişlerdir. Bu anlamlı söyleyişler sadece kulaklarda yankılanmamalı, kitap olarak elden ele dolaşmalı, o yarışmaların heyecanını meraklılarına tekrar tekrar yaşatmalıydı... Bu amaçla Doç.Dr. Ahmet Kırkkılıç, İbrahim Topal ve Selda Öksüz tarafından hazırlanan kitap, 79 âşığın biyografileri ve şiirleriyle, 1990-1996 yılları arasında yapılan ve adı geçen derneğin düzenlediği "Geleneksel Türkiye Âşıklar Yarışması" şiirlerini içermektedir. Kitap, iki bölümde incelenebilir. Birinci bölümde âşıkların hayatı ve sanatı hakkında bilgi verilmekte, şiirlerinden örnekler sunulmakta; ikinci bölümde ise âşıklık yarışmaları irticâli

* Doç.Dr.Ahmet Kırkkılıç-İbrahim Topal-Selda Öksüz. Geleneksel Türkiye Âşıklar Yarışması (1990-1996), Erzurum Halk Ozanları Kültür Derneği yay., Erzurum, 1997, 430 s.

¹ Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Araştırma Görevlisi

söyleyişlerine yer verilmektedir. Elimizdeki çalışmada, yarışmalar bütün detayıyla aktarılmaya çalışılmış, fakat bazı kasetlerin deşifre edilememesinden eksiklikler meydana gelmiştir.

Âşıklık geleneği, akıcılığına, sade, basit görünüşüne rağmen özel bir duyarlılık, büyük bir ustalık, güç ve ince deyiş ister. Her âşık, sözlü edebiyatın bu kaidesine uymayı, kısa bir süre içinde düşünmeksizin söyleyebileceği şiire bütün ustalığını ve maharetini koymayı âşıklığın gereği ve töresi bilir.² Âşıklarda doğallığı, içtenliği ve yapmacıksız şiir dilini buluruz. Onlar sazın teline yaşayarak, hissederek dokunmuşlar; koşmalarını, koçaklamalarını, destanlarını yüreklerinden gelen bir sesle söylemişlerdir. Şiirlerinde kendi duygularını aksettirirken halkın tercümanı olmuşlar; üzüntü ve sevinçlerinden bahsederken Anadolu insanının üzüntüsünü, sevincini paylaşmışlardır.

Geniş halk tabakası içinde âşıkların kazandıkları rağbet ve şöhret, eserleri çok mahdut bir sınıf arasında yayılmış klasik şairlerden daha fazla olmuştur.³ Günümüzde her ne kadar ihmal edilse bile kendi imkânlarıyla yaşama savaşı veren bu geleneğin kaybolmaması, unutulmaması lazımdı. Son zamanlara gelinceye kadar Türk memleketlerinin her tarafına, büyük şehirlerden ıssız köylere kadar her yerde halkın muhtelif tabakaları arasına sokulan, ihtişamlı kibar konaklarında olduğu gibi fakir kahvelerde de bir yer bulan âşıklar, onların edebiyatı eski Türk bedii hayatının belki en dikkate değer

² Feyzi Halıcı. Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri-Güldeste, Ankara, Atatürk Kültür Markazi yay., 1992, s.2

³ Prof.Dr. M.Fuad Köprülü. Edebiyat Araştırmaları I, İstanbul, Ötüken yay., 1989, s.172

olmasına rağmen en az bilinenidir.⁴ Saz şairleri, Anadolu ve Balkanlar Türkiyesinde eski Türk ozan, baksı ve oyunlarının devamıdır.⁵

Köklü bir geçmişe sahip olan âşık tarzı şiir geleneğini yaşatmak ve canlı tutmak için son yıllarda ülke çapında âşıklar yarışmaları yapılmaktadır. Elimizdeki bu kitapta birçok şair tanıtılmakta ve âşıklar yarışmalarında söylenen 64 âşığa ait 12 atışma, destan, 1 divan, 31 güzelleme, 3 ilahi, 15 koçaklama, 6 koşma, 8 lebdeğmez, 6 müstezat, 97 şiir, 16 taşlama, 57 türkü olmak üzere 254 manzume yer almaktadır. Âşıklık geleneğine olan ilgiyi artıracaklarını umduğumuz bu eser meraklıların ilgisini beklemektedir.

⁴ A.g.y., "Âşık Tarzının Menşe ve Tekâmülü", Millî Tettebbular Mecmuası, c.2, No.4, Eylül/Ekim 1915, s.46

⁵ Nihat Sami Banarlı. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.I, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1987, s.627